

24.8.2009

Dnro 3162/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Astrid Geisor-Goman

KESKENERÄISESTÄ ESITUTKINTAPÖYTÄKIRJASTA VOI ANTAA OSAOTTEEN

1 KANTELU

Kantelija pyysi 1.10.2008 päivätyssä kirjeessään oikeusasiamiestä tutkimaan Seinäjoen poliisilaitoksen vanhemman konstaapelin ja rikoskomisarion menettelyä pahoinpitelyä koskevan asiantutkinnaissa. Kirjoituksessa arvostelu kohdistui erityisesti siihen, että asian esitutkintaa oli pitkitetty.

Kantelija oli useaan otteeseen soittanut asian tutkijalle kiiruhtaen asian tutkintaa, koska kantelijan tyttären pahoinpitelystä aiheutunut nenävamman korjausleikkaus ja mahdollisen vakuutusyhtiön maksusitoumuksen saaminen vaati, että rikosasian esitutkintapöytäkirja olisi hänellä käytettävissä.

---

3 RATKAISU

3.1 Esitutinnan viipyminen

3.1.1 Tapahtumatietoja

Seinäjoen poliisilaitos kirjasi 22.3.2008 rikosilmoituksen pahoinpitelystä ja lievästä vahingonteosta. Tutkintailmoituksen mukaan kantelijan alaikäistä tytärtä oli pahoinpidelty nyrkillä lyömällä Kurikan keskustassa. Tutkintailmoituksen mukaan tekijä oli ilmeisesti poliisin tiedossa.

Rikoskomisario tuli asian tutkinnanjohtajaksi ja asian tutkijaksi vanhempi konstaapeli. Asiassa suoritettiin todistajan kuulustelu 7.5.2008 ja asianomistajan kuulustelu 8.5.2008. Rikoksesta epäillyn ensimmäinen sovittu kuulustelu 30.8.2008 peruuntui, koska epäilty jätti saapumatta kuulusteluun. Kutsu kuulusteluun oli lähetetty kirjallisena. Epäilty ei ilmoittanut syytä poissaoloonsa. Toisen todistajan kuulustelu suoritettiin 21.9.2008. Todistaja oli ulkopaikkakuntalainen. Rikoksesta epäillyn toinen sovittu kuulustelu suoritettiin 25.9.2008, jolloin selvisi toisen rikoksesta epäillyn tarkempi henkilöllisyys. Toisen rikoksesta epäillyn 6.11.2008 sovittu kuulustelu peruuntui, koska epäilty jätti saapumasta kuulusteluun ilmoittamatta syytä. Tutkinnanjohtaja päätti 12.11.2008 luovuttaa e-i-julkisesta keskeneräisestä esitutkimateriaalista otteen asianosaiselle vakuutusyhtiön käsittelyä varten. Rikosasian esitutkintapöytäkirja lähetettiin 3.2.2009 syyttäjälle syyteharkintaa varten.

3.1.2

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai viranomaisessa.

Valtion virkamieslain 14 §:n mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Esitutkintalain 6 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä.

Esitutkintalain 11 §:n mukaan asianosaisella on oikeus saada tietoonsa, mitä esitutkinnassa on käynyt ilmi, niin pian kuin siitä ei voi aiheutua haittaa rikoksen selvittämiseksi.

Poliisilain 3 §:n mukaan poliisin tehtävät on hoidettava mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

3.1.3

Saadut selvitykset

Seinäjoen poliisilaitoksen rikoskomisario kertoi, että nyt kysymyksessä olevan rikosasian forum oli Kurikka, minkä vuoksi asian tutkintavastuu oli Kurikan palvelutoimistolla ja tässä tapauksessa vanhemmalla konstaapelilla. Tutkinta oli tässä tapauksessa käynnistynyt poikkeuksellisen hitaasti ottaen huomioon, että lähtökohtaiset edellytykset asian nopealle selvittämiseksi olivat olemassa mm. siksi, että epäillyn henkilöllisyys oli poliisin tiedossa ja tapahtumalle oli olemassa myös todistajia. Tässä suhteessa vanhemman konstaapelin toiminta ei täytä esitutkintalain 6 §:n velvoitteita.

Juttumäärien osalta Kurikan palvelutoimiston tutkijaparilla on n. 10–15 % enemmän juttuja kuin Ilmajoella ja Jalasjärvellä työskentelevillä tutkijapareilla. Tämä on johtanut siihen, että käytännössä Kurikkaan on vuosittain kertynyt kasautumaa, jota on jouduttu purkamaan ohjaamalla tutkijaparin avuksi määrääjäksi lisätyövoimaa. Kevätkaudella 2008 kasautumia oli taas päässyt syntymään, minkä vuoksi virkavapaaltaan ja opiskeluiltaan kesääjäksi työhön palanneen tutkijan työpanos ohjattiin Kurikan alueen juttujen hoitamiseen koko kesäksi. Valitettavasti muutaman päivän työskentelyn jälkeen kyseinen tutkija joutui käsileikkaukseen.

Rikoskomisario sai tutkinnanjohtajana kuulla kantelijan tyttären pahoinpitelytutkimuksen viivästyneestä kesälomansa jälkeen syyskuun puolivälissä 2008, jolloin kantelija oli soittanut hänelle ja ihmetellyt tutkinnan viivymistä samalla perustellen, miksi jutun tutkinnan nopeuttaminen olisi tärkeää. Tämän jälkeen rikoskomisario oli 15.9.2009 lähettänyt jutun tutkijalle sähköpostin kehottaen häntä saattamaan kantelijan puhelimesta esiin tuomien syiden takia tutkinnan valmiiksi ensi tilassa. Koska jutun toista epäiltyä ei kuitenkaan vielä marraskuun alussa ollut tavoitettu ja esitutkintapöytäkirjan valmistuminen siten edelleen viivästyi, päätti rikoskomisario luovuttaa keskeneräisestä esitutkintapöytäkirjasta otteen kantelijalle, koska tutkinta-asiakirjat olivat tarpeellisia vakuutusyhtiön harkitessa maksusitoumusta. Rikoskomisario katsoo hoitaneensa valvontavelvollisuutensa tutkinnanjohtajana sillä ripeydellä mitä esitutkintalaki edellyttää, koska hän on käytännössä saman tien toiminut kun esitutkinnan viivästyminen on tullut hänen tietoonsa. Tutkinta-asioiden päivittäisseurannan osalta hän toteaa olleensa ylityöllistetty mm. poliisilaitosten meneillään olleen rakenneuudistuksen takia.

Vanhempi konstaapeli kertoo kantelun johdosta antamassaan selvityksessä, että vuonna 2008 hänelle oli marraskuun alkuun mennessä kirjautunut tutkittavaksi 227 kappaletta rikos- ja muuta poliisitutkintaa vaativia ilmoituksia. Kesäkauden 2008 tutkintaa viivästyttivät kesälomat ja kesäkuussa työruuhkaa paikkaamaan tulleen tutkijan neljän kuukauden sairausloma. Lisäksi rikososaston palvelutoimistoissa työskentelevillä tutkijoilla ei ole ns. juttuvuoroa, vaan aina töihin tullessa joutuu hoitamaan työvuorojen aikana tulleet kiireelliset työtehtävät sekä myös vapaapäiviltä kirjautuneiden kiireelliset toimet. Suuret työmäärät aiheuttavat eriasteisia viivästyksiä kunkin tutkintaa vaativan asian luonteesta riippumatta.

Seinäjoen kihlakunnan poliisilaitoksen apulaispäällikön mukaan esitutkinta ei ole käynnistynyt niin, että se kaikilta osin täyttäisi vaatimukset esitutkinnan viivytyksettä tapahtuvasta hoitamisesta. Esitutkinta on viivästynyt asiassa tutkittavana olevien rikosasioiden määrän, kyseisessä asiassa epäillyn tavoittamisen vaikeuksien ja asian tutkijana olevan vanhemman konstaapelin työkäytäntöjen yhteisvaikutusten johdosta. Vanhemman konstaapelin esimies rikosylikomisario on ilmoittanut selvityksessään ottavansa asian käsittelyyn vanhemman konstaapelin kanssa ja huomauttavansa tätä asiasta. Lisäksi poliisilaitos tulee ottamaan asian esille koulutuksessa ja tarkistamaan työkäytäntöjään.

Länsi-Suomen lääninhallituksen poliisiosasto katsoo antamassaan lausunnossa, että esitutkintalain 6 §:n vastaiseksi luokiteltavaa viivästystä ei esitutkinnan suhteen ole todettavissa. Pahoinpitelylle säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta, joten syyteoikeus vanhentuu viidessä vuodessa. Poliisilla on tutkittavana paljon asioita, joissa vanhentumisaika on kaksi vuotta. Olosuhteiden vaatien tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

3.1.4

Kannanotto

Kantelun laatimisaikaan esitutkinta oli kesken ja valmistui saadun selvityksen mukaan helmikuun 2009 alussa, jolloin rikosasian esitutkintapöytäkirja lähetettiin syyttäjälle syyteharkintaa varten.

Totean, että esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen palvelee niin rikosten asianosaisten oikeusturvan toteutumista kuin esitutkinnan tuloksellisuuttakin. Asianmukainen esitutkinta ja sen viivytyksetön toimittaminen on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta. Tutkinnalle ei kuitenkaan voida asettaa yleisiä enimmäisaikaa.

Käsittelyn kestoa arvioitaessa on otettava huomioon muun muassa asian luonne, asianosaisten oma toiminta ja viranomaisten aktiivisuus. Myös käytettävissä olevat resurssit vaikuttavat tosiasiallisesti esitutkinnan keston. Poliisin mahdollisuus asettaa tehtävänsä tärkeysjärjestykseen johtaa siihen, että vähemmän kiireellisiksi arvioidut esitutkinnat joutuvat usein väistymään kiireellisempien tieltä. Esitutkinta tulee kuitenkin mahdollisuuksien mukaan toimittaa ennen syyteoikeuden vanhentumista siten, että syyttäjälle jää kohtuullinen aika syyteharkintaan tai, jos esitutkinta päätetään siirtämättä asiaa syyttäjän syyteharkintaan, asianomistajalle jää riittävä aika käyttää omaa syyteoikeuttaan niin halutessaan.

Vastuu esitutkinnasta ja siihen liittyvistä ratkaisusta kuuluu yksin viranomaiselle ja viime kädessä esitutkinnasta vastaa sitä johtava tutkinnanjohtaja, jonka on valvottava esitutkinnan edistymistä ja sitä, että esitutkinta toimitetaan esitutkintalain säännösten mukaan. Tutkijan velvollisuutena puolestaan on toimittaa esitutkintatoimenpiteet ilman aiheetonta viivytystä. Tutkinnanjohtajien esimiehillä puolestaan on oma johtamis- ja valvontavastuunsa.

Poliisilain 3 § ei mahdollista sitä, että sen perusteella voitaisiin jättää tehtäviä hoitamatta. Esitutkinta-

laista käy yksiselitteisesti ilmi, että esitutkinta tulee toimittaa ilman aiheetonta viivytystä.

Käytettävissäni olevan aineiston perusteella ensimmäinen tutkintatoimenpide oli tehty runsaan kuukauden kuluttua tutkintapyynnön kirjaamisen jälkeen. Selvitysten mukaan syynä tutkinnan aloittamisen viipymiselle on ollut tutkijoiden hoidettavana ollut suuri juttumäärä sekä tehtävien priorisointitarve. Tutkijoilla oli samanaikaisesti hoidettavana rikosasioita, jotka syyteoikeuden vanhentumisvaaran vuoksi oli hoidettava ensisijaisesti. Sen jälkeen epäiltyjen kuulusteluun saaminen on viivästyttänyt omalta osaltaan tutkintaa. Lisäksi sairauslomista sekä muista lakisääteisistä lomista aiheutunut henkilöstövajaus on aiheuttanut sen, että tutkinnan eteneminen ei ole tapahtunut normaalilla vauhdilla.

Esitutkinta kesti tässä asiassa runsaat kymmenen kuukautta, jättäen vielä syyttäjälle hyvin aikaa syyteharkinnalle ennen syyteoikeuden vanhentumista. Vaikkakin kantelijalla oli tässä asiassa erityinen tarve saada esitutkinta hoidetuksi nopeutettuna ja vaikka esitutkinta ei käynnistynyt niin, että se kaikilta osin täyttäisi vaatimukset esitutkinnan viivytyksettä tapahtuvasta hoitamisesta, niin asiassa saatu selvitys huomioon ottaen asian tutkinnassa ei voida katsoa tapahtuneen sellaista viivästystä, johon minun tulisi laillisuusvalvojana puuttua.

Asiassa on lisäksi otettava huomioon, että esitutkinnassa on esitutkintalain 5 §:n mukaan selvittävä rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, jotka ovat asianosaisia ja muut syytteestä päättämistä varten tarvittavat seikat. Siten syytteiden päättämisen kannalta on tässä asiassa ollut tarpeellista odottaa, että toinen epäilty on saatu kuulustelluksi ennen esitutkintapöytäkirjan valmistumista, vaikka asianomistajalla onkin ollut tarve saada asian esitutkintaa nopeutetuksi. Esitutkintaa ei lähtökohtaisesti voida nopeuttaa vakuutusyhtiöiden korvauskäytännön vuoksi.

Asiassa olisi mielestäni kuitenkin voitu menetellä toisinkin. Esitutkintalain 11 § mahdollistaa sen, että keskeneräisestä esitutkinnasta voidaan luovuttaa tietoa, niin pian kuin siitä ei voi aiheutua haittaa rikoksen selvittämiseksi. Asianosaiset voivat lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (jäljempänä julkisuuslain) 11 §:n 1 momentin säännöksen perusteella saada tietoja esitutkinnassa esiin tulleista seikoista, vaikka esitutkintaa koskevat asiakirjat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla olisivatkin vielä salassa pidettäviä.

Kantelijan mukaan hän oli soittanut vanhemmalle konstaapelille viikoittain ennen kuin hän syyskuussa otti yhteyttä asiassa tutkinnanjohtajaan. Näkemykseni mukaan vakuutusyhtiön maksusitoumuksen saamiseksi nyt kysymyksessä olevan rikoksen johdosta tapahtuneen vaurion korvaamiseksi olisi riittänyt, että kantelija olisi saanut esitutkintapöytäkirjasta osatteen, josta olisi käynyt ilmi tapahtunut rikos, teko-olosuhteet ja aiheutuneet vauriot. Käsitykseni mukaan nämä tiedot olisivat olleet annettavissa kantelijalle jo paljon aikaisemmassa vaiheessa, mikäli asian tutkija olisi tämän asian huomionnut.

Katson, ettei ole syytä epäillä rikoskomisarion tai vanhemman konstaapelin menetelleen asiassa lainvastaisesti tai että rikosasian tutkinnassa olisi ollut aiheetonta viivästymistä. Kiinnitän kuitenkin vanhemman konstaapelin huomiota edellä toteamaani käsitykseen osatteen antamisesta keskeneräisestä esitutkintapöytäkirjasta. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

4

TOIMENPITEET

Kiinnitän vastaisen varalle vanhemman konstaapelin huomiota edellä kohdassa 3.1.4 toteamaani käsitykseen osatteen antamisesta keskeneräisestä esitutkintapöytäkirjasta.

Muihin toimenpiteisiin kantelukirjoitus ei anna aiheutta.

Annan tämän vastaukseni tiedoksi Länsi-Suomen lääninhallituksen poliisiosastolle ja Etelä-Pohjanmaan poliisilaitokselle.

Tämän asian asiakirjat ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 26 kohdan nojalla salassa pidettäviä.